

Universitätsbibliothek Paderborn

Acta Pacis Westphalicæ Publica

Oder Westphälische Friedens-Handlungen und Geschichte

Worinnen enthalten, was vom Anfang des Jahrs 1647. biß gegen Ende desselben zwischen Jhro Römisch-Kayserlichen Majestät, dann den Beyden Cronen Franckreich und Schweden, ingleichen des Heiligen Römischen Reichs Chur-Fürsten, Fürsten und Ständen, zu Oßnabrück und Münster gehandelt worden

Meiern, Johann Gottfried von

Hannover, 1735

VD18 90566467

§.XVI. Ultimatum der Kayserlichen Gesandten in puncto Gravaminum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52129](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52129)

1647. *Dictat. Osnabr. d. 7. Mart.*
 Mart. 1647.

1647.
 Mart.

Declaratio Dominorum Plenipotentiariorum Cesareanorum, exhibita Dominis Legatis Svecicis die 5. Mart. styl. vet. Anno 1647.

Circa Gravamina Ordinum utriusque Religionis, eorumque Compositionem actum & transactum est modo & forma sequenti:

I.

Transactio Anno 1552. Passavii inita, & hanc Anno 1555. secuta Pax Religiosa, prout ea Anno 1566. Augusta, & post in diversis Sacri Romani Imperii Comitibus Universalibus confirmata fuit, in omnibus suis Capitulis unanimi Electorum, Principum & Statuum utriusque Religionis consensu, conclusis ac initis, rata habeatur, sancteque & inviolabiliter servetur.

Quæ vero de nonnullis in ea Articulis controversis, hac Transactione, communi Partium placito statuta sunt, ea pro perpetua dictæ Pacis declaratione, tam in Judiciis quam alibi, observanda habebuntur, donec per Deigratiam de Religione ipsa convenerit, non attempta cujusvis, seu Ecclesiastici seu Politici, intra vel extra Imperium, quocunque tempore interposita Contradictione vel Protestatione, quæ omnes inanes & nihili, vigore horum, declarantur. In reliquis omnibus autem inter utriusque Religionis Electores, Principes, Status, omnes & singulos, sit æqualitas exacta, quatenus Formæ Republicæ, & præfenti Conventioni conformis est, violentia omni & via facti, ut alias, ita & hic inter utramque Partem perpetuo prohibita.

II.

Terminus à quo Restitutionis in Ecclesiasticis, & quæ intuitu eorum in Politicis mutata sunt, sit dies 1. Jan. Anno 1624. Fiat itaque Restitutio omnium Electorum, Principum & Statuum utriusque Religionis, comprehensa Libera Imperii Nobilitate, ut & Communitatibus & Pagis Immediatis, plenarie & pure, cassatis omnibus interim in istiusmodi causis latis, publicatis & institutis Sententiis, Decretis, Transactionibus, Pactis seu dedititiis seu aliis Executionibus, reductione ad statum dicti anni dieique facta.

Sub isto Terminò à quo, comprehendatur etiam Comes Palatinus Ludovicus Philippus, non attempto, quod dicto Anno 1624. in possessione sui Patrimonii non fuerit: restituaturque tam in Ecclesiasticis, quam in Politicis in eum, quo ante fuerat, statum. Econtra Episcopatus Mindanus Catholicis restituatur, saltem ad dies vitæ a moderno Domino Episcopo possidendus & fruendus cum conditione, ut post ipsius decessum alterni ex utraque Religione sibi invicem succedentes novi eligantur aut postulentur Episcopi.

III.

Bona Ecclesiastica *Immediata* quod attinet, sive sint Archi-Episcopatus, Episcopatus, Prælatuæ, Abbatia, Ballivia, Præposituæ, Commendatura, sive libera Foundationes Seculares, aut alia, unâ cum redditibus, pensionibus aliisque quocunque nomine signatis, seu in urbibus seu rure sitis, ea, seu Catholici seu Augustanae Confessioni addicti, primo Januarii 1624. possederint, omnia & singula, nullo plane excepto, ejus Religionis consortes, qui dicto tempore in reali eorum possessione fuerunt, sive legitimam Electionem, Postulationem, Titulumque ad apprehendam possessionem habilem adepti fuerunt, in perpetuum tranquille & imperturbate possideant, neutrique Parti liceat contra alteram, seu in Judicio seu extra Judicium, negotium facessere, multominus turbas aut impedimentum aliquod inferre.

Si

1647.
Mart.

Si igitur, seu Catholicus seu Augustanae Confessionis Archi-Episcopus, Episcopus, Praelatus &c. solus, vel etiam una cum Capitularibus, seu singulis seu universis, aut etiam alii Religiosi, Religionem imposterum mutarint; excidat ille statim suo Jure, honore tamen famaque illibatis, fructusque & redditus citra moram & exceptionem cedat; Capituloque aut cui id de Jure competit, integrum sit, aliam personam Religioni ei addictam eligere aut postulare, relictis tamen Archi-Episcopo, Episcopo, Praelato &c. decedenti fructibus & redditibus interea perceptis tam consumptis quam extantibus.

1647.
Mart.

Si ergo Status, seu Catholici seu Augustanae Confessionis addicti, Archi-Episcopatus, Beneficis aut Praebendis suis Immediatis à 1. Jan. 1624. judicialiter aut extrajudicialiter exciderint, aut quocumque modo turbati fuerint, vigore harum illico, tam in Politicis quam Ecclesiasticis, omnibus novationibus abolitis, restituantur; ita quidem, ut quaecumque Bona Ecclesiastica Immediata 1. Jan. 1624. Catholico Praefule regebantur, Catholicum Caput recipiant, & vicissim quibus dicto Anno dieque Augustanae Confessionis Praeful praefuit, praesit etiam imposterum, remissis tamen, quae una Pars contra alteram praetendere posset, perceptis interea fructibus, damnis & expensis.

IV.

In omnibus Archi-Episcopatibus, Episcopatibus, &c. Jura Eligendi & Postulandi juxta cujusque loci consuetudines & Statuta antiqua, illibata maneat, quatenus illa Imperii Constitutionibus, Transactioni Passaviensi, Paci Religiosae, & in primis huic Declarationi & Transactioni sunt conformia, & intuitu Archi- & Episcopatum Augustanae Confessionis addictis permanentium, ea nihil in se continent illi Confessionis adversum.

Postulati vero seu Electi in Capitulationibus suis spondeant, se susceptos Ecclesiasticos Status & Beneficia nequaquam hereditario jure possessuros, aut id acturos, ut hereditaria fiant, sed libera sit ubique Capitulo, & quibus id praeterea pariter cum Capitulo pro more competit, tam Electio & Postulatio, quam Sede Vacante Administratio & jurium Episcopatum Exercitium: operaque detur, ne Nobiles, Patricii, Gradibus Academicis insigniti, aliaque personae idoneae, ubi id Foundationibus & Consuetudini non ad verfat, excludantur, sed ut potius in iis conserventur.

V.

Ubi Sacra Caesarea Majestas Ius Primariorum Precum exercuit, ea Eadem etiam imposterum maneat illibata, dummodo decedente Evangelico, in ejus Religionis Episcopatibus, Evangelicus, ad normam Statutorum & observantiae idoneus Precibus fruatur.

In Mixtis vero ex utraque Religione, seu Episcopatibus, seu aliis locis Immediatis, Precibus Primariis praesentatus non gaudeat, nisi Beneficium vacans consors Religionis possederit.

Si quid Annatarum, Jurium Pallii, Confirmationum, Mensum Papalium & hujusmodi Jurium & Reservationum nomine, in Bonis Statuum Augustanae Confessionis Ecclesiasticis Immediatis, praetendatur, quandoque, aut quomodocumque, id executione à brachio Seculari impertienda careat.

In quorum autem Ecclesiasticorum Bonorum Immediatorum Capitulis, Utriusque Religionis Canonici, vigore praefati Terminii, certo utrinque numero

1647. Mart. numero admittuntur, Mensesque Papales id temporis in usu fuerunt; porro quoque, si decedentes Canonici ex numero Catholicorum definito fuerint, obtineant, atque executioni, casu eveniente, mandentur.

1647. Mart.

VI.

Electi aut Postulati Archi-Episcopus, Episcopus, Prælati, Augustanæ Confessionis addicti, à Sacra Cæsarea Majestate, postquam intra annum Electionis aut Postulationis suæ fidem fecerint, & Iuramenta Regalibus suæ Feudis præstiterint, absque ulla exceptione investiantur, ultraque Taxæ Ordinariæ summam, insuper ejusdem dimidium pro infeudatione pendant.

Augustanæ Confessionis Archi-Episcopi, Episcopi, Prælati, aut Sede Vacante Capicula, & quibus administratio cum iis conjunctim competit, ad Universales æque ac Particulares Deputationum, Visitationum, Revisionum, aliosque Conventus Imperiales literis solitis evocentur & Suffragii Iure fruantur, prout quisque Statuum ante Religionis dissidia, eorum Iurum particeps fuit; Quæ vero & quot personæ ad ejusmodi Conventus mitti debeant, de eo Præsulibus cum Capitulis & Conventualibus statuere liberum esto.

De Titulis Principum Ecclesiasticorum ex Augustana Confessione, ita convenit, ut, absque tamen præjudicio Status & Dignitatis, Titulis *Electorum* & *Postulatorum* in Archi-Episcopum, Episcopum, Abbatem, Præpositum &c. insigniantur.

Sessionem autem in Scanno inter Ecclesiasticos & Seculares intermedio & transverso capiant; quibus à tergo assideant, in Conventu omnium Trium Imperii Collegiorum Director Cancellariæ Moguntinensis, nomine Domini Archi-Episcopi, Actorum Comitalium generali directione fungens, & post ipsum Directores Collegii Principum, Idem observetur in Senatu Principum, Collegialiter congregato a solis istius Collegii Actorum Directoribus.

VII.

Quot Capitulares & Canonici die 1. Jan. 1624. uspiam, excepto Capitulo Cathedrali Episcopatus Argenteratensis, vel Augustanæ Confessionis vel Catholici fuerunt, totidem illic ex utraque Religione erunt semper, nec decedentibus, nisi ejusdem Religionis consortes surrogentur. Si vero alicubi jam plures Catholici vel Augustanæ Confessionis Capitulares vel Canonici Beneficia possident, quam Anno 1624. Beneficia quidem & Præbendas ad vitam retineant; Mortuis vero hisce supernumerariis, tandiu Catholicis Augustanæ Confessionis addicti, & his Catholici succedant, donec redintegratus fuerit Utriusque Religionis Capitularium & Canonicorum numerus, qui 1. Jan. 1624. extitit. Exercitium vero Religionis in *Mixtis Episcopatus* ita restituatur & permaneat, ubi & quatenus id Anno 1624. palam receptum permissumque fuit, hisque omnibus nec eligendo, nec presentando, aut aliter quicquam detrimenti creetur.

VIII.

Qui Archi-Episcopatus, Episcopatus & aliæ Fundationes atque Bona Ecclesiastica Immediata in Satisfactionem concesserunt, ex his præjudicium sentiant nullum, sed Conventionibus suis relinquuntur.

IX.

1647.
Mart.

IX.

1647.
Mart.

Quaecunque Monasteria, Collegia, Ballivia, Commendæ, Tempia, Fundationes, Scholæ, Hospitalia aliave *Bona Ecclesiastica Mediata*, ut & eorum reditus Juraque, quocunque nomine ea appellata fuerint, Augustanæ Confessionis Electores, Principes, Status &c. Anno 1624. 1. Jan. possederunt, eadem omnia & singula, sive retenta semper, sive restituta, sive vigore hujus Transactionis restituenda, iidem possideant perpetuo, donec controversiæ Religionis amabili compositione definiantur, non artentis exceptionibus, sive ante sive post Transactionem Passaviensem aut Pacem Religiosam, reformata aut occupata fuisse dicantur: Unicum solumque hujus Transactionis, Restitutionis Observantiæque futura fundamentum sit 1. Jan. 1624. habita Possessio, irritis prorsus Exceptionibus, quæ ex introducto aliubi locorum Exercitio Interimistico, vel anterioribus, aut secutis Pactis generalibus aut specialibus, Transactionibus, vel litibus motis, causisve decisis vel etiam Decretis, Mandatis, Rescriptis, Paritoriis, Reverfalibus, litis pendentiis, vel aliis quibuscunque prætextibus desumi possent.

Ubi igitur supradictorum omnium Bonorum, eorundemque pertinentium fructuumve Augustanæ Confessionis Statibus aliquid, quovis modo ac prætextu, sive judicialiter sive extrajudicialiter, à dicto tempore interversum aut ademptum est, omnino absque mora & indistincte, & inter illa specialiter etiam Monasteria, Fundationes, atque Bona Ecclesiastica omnia & singula à Principe Wurtembergico, Ao. 1624. possessa, cum suis pertinentiis, redditibus & accessionibus ubique sitis, unâ cum amotis Documentis, in priorem statum restituantur. Hinc tamen excepta sunt Monasterium St. Georgii in Nigra Sylva, Monasterium Reichenbach, itemque Monasterium Blaubeyern, cum Ditione cognomine ad Domum Austriacam spectante, & Heidenheim pro quingentis millibus florenorum Rhenensium Electori Bavarix tradita, cujus tamen reluitio Duci Wurtembergix pro eadem summa libera sit.

Omnia quoque Monasteria, Fundationes, Sodalitia Mediata, quæ 1. Jan. 1624. Catholici realiter possederunt, possideant & ipsi similiter, ut ut in Augustanæ Confessionis Statuum Territoriis & Ditionibus ea sita sint, non tamen in alios Religiosorum Ordines, quam quorum Regulis primitus dicata sunt, commutentur, nisi talium Religiosorum Ordo plane interciderit: tunc enim Magistratui Catholicorum liberum esto, ex alio in Germania usitato Ordine novos Religiosos substituere. In quibuscunque vero Fundationibus, Ecclesiis Collegiatis, Monasteriis, Hospitalibus ejusmodi Mediatis, Catholici & Augustanæ Confessionis addicti, promiscue vixerunt, vivant etiam posthac promiscue, numero prorsus eodem, qui 1. Jan. 1624. ibidem repertus fuit. Publicum etiam Religionis Exercitium idem maneat, quod quovis in loco, dicto Anno dieque usitatum fuit, absque unius vel alterius Partis impedimento. In quibuscunque etiam Fundationibus Mediantis Anno 1624. die 1. Jan. Sacra Casarea Majestas Primarias Preces exercuit, exerceat etiam eas imposterum ad modum circa Bona Immediata superius explicatum. Idem plane observetur in Mensibus Papalibus; conferant etiam Archi-Episcopi, & si quibus aliis id juris competit, Beneficia Mensium Extraordinariorum.

Quod si quoque Augustanæ Confessionis addicti, in ejusmodi Bonis Ecclesiasticis Mediatis, dicto anno dieque à Catholicis realiter plene vel ex parte possessis, Jura Præsentandi, Inspectionis, Vistandi, Confirmandi, Corrigendi, Protectionis, Aperturæ, Hospitationis, Serviciorum, Operarum

Dierder Theil.

D

1647. rarum habuerunt, item Parochos Præpositos ibi aluerunt, Jura ista illis 1647.
 Mart. facta testaque maneat, modo per hos in istiusmodi Bonis Ecclesiasticis Mart.
 Mediatu instituto Catholicæ Religionis nihil præjudicetur, ac Magistratui
 Catholicorum Ecclesiastico sua Jura ex instituto Ordinis competentia, salva
 & illibata sint: Quibus etiam, si Electiones aut Collationes Præbendarum
 vacantium debito tempore facta non fuerint, jus devolutum saluum esto.

Quod ad Status & Civitates Imperii aliis altioribus Imperii Statibus
 per Oppignorationem Imperialem subiectas, aut etiam alia bona Patrimo-
 nialia Imperii, vel certi alicujus Status Imperii alii oppignorata attinet, si-
 quis super præfensa Reluitione quicquam juris ad se spectare existimave-
 rit, liberum esto, actionem desuper coram competente Judice intentare,
 nec aliter teneatur Possessor re oppignorata decedere, nisi servato Juris or-
 dine, Sententia contra eundem lata ad parendum reluitioni condemnatus
 fuerit.

X.

Libera & Immediata Imperii Nobilitas, una cum Subditis & bonis
 suis, in iis locis, ubi ratione certorum bonorum, & respectu Territorii
 & domicilii, aliis Statibus non reperiantur subiecti, vigore Pacis Religio-
 sæ illimitatæ præsentisque Conventionis, in Juribus Religionem concer-
 nentibus, penitus æquata maneat supradictis Electoribus, Principibus &
 Statibus, nec in iis sub quocunque prætextu impediatur aut turbetur; Tur-
 bati vero omnes omnino restituantur in integrum.

XI.

Libera Imperii Civitates, prout omnes atque singula sub appellatione
 Statuum Imperii non tantum in Pace Religionis, & præfenti ejusdem De-
 claratione, sed & alias ubique indubitanter continentur, ita ex illorum nu-
 mero ea, in quibus unica tantum Religio in usu est, tam ratione Juris Re-
 formandi, quam aliorum casuum Religionem concernentium, in Territo-
 riis suis, & respectu Subditorum, non minus ac intra muros & suburbia,
 aliis Statibus Imperii Superioribus omnimodo æquales, adeoque de iisdem
 generaliter disposita & conventa, de his quoque dicta & intellecta sunt.

Quod si tamen in iis Civitatibus, in quibus præter Augustanæ Confes-
 sionis Exercitium nullum inter Ecclesias Parochiales admissum est, aliqui
 Catholici cives commorentur, atque ibidem aliqua Capitula, Ecclesiæ Col-
 legiata, Monasteria & Canobia, sive mediate sive immediate subiecta, quæ
 Catholicis vigore Terminum de Anno 1624. relinqui debent, constructa sint,
 dictis Civibus ibidem plenum Religionis Catholicæ Exercitium cum pleno
 jure omnium Sacramentorum frequentare indeque percipere fas & jus
 esto.

Illæ Civitates Imperiales, quæ sive uni sive utrique Religioni addictæ
 ab Anno 1624. propter Religionem vel Bona Ecclesiastica ante aut post Trans-
 actionem Passaviensem & subsequutam Pacem Religiosam occupata & refor-
 mata, vel aliâ intuitu Religionis in Politicis quocunque nomine, sive extra
 sive judicialiter aggravatæ sunt, in eum statum, in quo Calendis Januarii
 Prædicti anni, tam in Sacris, quam in Prophanis fuerunt, non minus ac re-
 liqui Status Imperii Superiores plenissime reponantur, inque eo absque ul-
 teriori turbatione perinde atque illæ, quæ tunc temporis adhuc possede-
 runt, aut interea possessionem recuperarunt, usque ad amicabilem Religio-
 num compositionem conserventur.

Quod

1647.
Mart.

Quod ad Civitatem Augustanam attinet, Cives ibidem Augustanæ Confessionis addicti, cum ratione Exercitii Religionis, dudum in pristinum statum restituti sint, etiam in Politicis in eum restituantur, quo Anno 1624. i. Jan. fuerunt, atque insuper illis Scholæ, Hospitalia, Xenodochia, Nosocomia, Stipendia, Fundationes ad pias causas, & quæ his annexa sunt, redantur: Catholicis ex altera parte Civibus etiam suis Scholis, Stipendiis, Fundationibus &c. permansuris; Templorum vero usus, quæ dicto Anno 1624. habuerunt, ita restituantur, ut talium templorum Chori Catholicis proprii permaneant. In reliquo autem templorum corpore liceat, tam Augustanæ Confessionis, quam Catholicæ Religionis Civibus, stans & separatis horis suum divinum cultum peragere, neutrique alterum turbare aut interpellare fas esto.

1647.
Mart.

Et quoniam respectu Civitatis *Bibrach, Dinckelspiehl, & Kaufbayern*, diversæ querimonie, tam quoad Statum Politicum quam Ecclesiasticum prolata fuerunt, de quarum tamen Justitia vel Injustitia non liqueat, nomine Cæsareæ Majestatis concessum est, quod hujusmodi Gravati per Commissarios à Sua Majestate ex utraque Religione deputandos audiri, causaque cognita juxta dictamen Pacis Religiosæ & præsentis Conventionis eorum Gravamina decidi ac removeri debeant. Idemque observetur, siquæ ex Civitatibus Imperii Catholicis, sive integre Catholicæ sint, sive utriusque Religionis Exercitium ibidem vigeat, se in hujusmodi rebus gravatam conqueratur. Civitas *Aquisgrani* in eo statu permaneat, in quo vigore sententiæ à Cæsare Rudolpho II. hucusque fuit. De restitutione verò *Donawerde* in proximis agatur Comitibus.

XII.

Quantum deinde ad Comites, Barones, Nobiles, Vassallos, Communitatesque, qui Statibus Imperii Immediatis tanquam Status Provinciales & Mediani subiecti sunt, & reliquos eorum subditos pertinet, qui quidem sive Publicum sive Privatum Augustanæ Confessionis Exercitium usu obtinuisse asserunt, & generatim quod libertatem credendi unius vel alterius Religionis Statuum Immediatorum subditis permittendam concernit, cum hujusmodi Statibus Immediatis, cum jure Territorii & Superioritatis ex communi per totum Imperium hæcenus usitata praxi, etiam Jus Reformandi Religionem competat, atque in hac ipsa Conventione vigore præcedentium Articulorum stabilitum sit, ac dudum in Pace Religionis talium Statuum subditis, si à Religione sui Superioris dissentiant, Beneficium Emigrandi concessum, insuper majoris concordie inter Status stabiliendæ causâ, cautum fuerit, quod nemo alienos Subditos ad suam Religionem pertrahere, allicere, cave causâ in defensionem aut Protectionem suscipere, illisve ulla ratione patrocinari debeat; conventum est, hoc idem porro quoque ab Utriusque Religionis Statibus observari, nullique Statui Mediano jus, quod ipsi ratione Territorii & Superioritatis in negotio Religionis competit, impediri oportere.

Interea tamen Status Immediati Catholicici, tam erga eos Landfassios, Vassallos & Subditos sibi subiectos, qui Anno 1624. nullo certo pacto, sed sola conniventia, aut etiam invitis suis Superioribus, usum & Exercitium Augustanæ Confessionis habuerunt, quam erga alios, qui nullum usum obtinuerunt, eidem tamen Confessionis addicti sunt, ita se benignos & clementes exhibebunt, ut nemo justam conquerendi causam habere possit, modo ejusmodi Landfassii, Vassalli, subditi, in ceteris officium suum cum debita erga Superiores reverentia diligenter adimpleant, nullisque turbationibus

Wierdter Theil.

Ω 2

ansam

1647. anam præbeant. Idem quoque observabunt Augustanæ Confessionis Sta- 1647. Mart. tus Imperii Immediati erga suos, si quos habent, Catholicæ Religionis sibi Mart. subjectos.

Quod si verò aliqua inter tales Immediatos Imperii Status eorumque Subditos & Status Provinciales ante hac Pacta intercessissent, Transactiones & Conventiones de Exercitio Religionis vel introducendo, permitiendo, conservando aut abrogando initæ essent; hujusmodi Pacta, Transactiones, Conventiones & Permissiones, sicut nominatim ea, quæ hoc nomine ab Electore Moguntinensi cum Civitate *Erffordia*, item *Colonienfi* de Episcopatu *Hildefensi*, cum Ducibus Brunsvicentibus, pacta, itemque in Episcopatibus *Osnabrugensi* & *Midano*, usque ad Annum 1624. permiffa sunt, rata illa atque firma permanento, nec ab iisdem, nisi mutuo Pacifcentium consensu, recedere liceat.

XIII.

Quamvis autem Reginae Sueciæ Legati, ut & Sacri Romani Imperii Electorum, Principum & Statuum Augustanæ Confessionis Deputati Consilarii & Agentes satis instanter intercesserint, ut non solum Principibus Statibusque Augustanæ Confessionis unâ cum Ducatibus & Ditionibus Hereditariis per Silesiam ipsorumque Subditis, ut & Civitati Uratislaviensi, sed etiam per Regnum Bohemiæ, Marchionatum Moraviæ, & alias Hereditarias Austriacæ Domus Superioris, Inferioris & Interioris Austriæ Provincias, Augustanæ Confessionis Exercitium eidem addictis incolis & subditis restitueretur, & nemo ob ejusdem Confessionis professionem, Loco, Bonis ac Dignitatibus cedere cogere; tamen cum Sacræ Cæsareæ Majestatis nomine constanter declaratum sit, quod in hujusmodi suis Regnis & Provinciis Hereditariis à nemine sibi leges & modum præscribi pati possit, sibi que Jus Reformandi in negotio Religionis minime negandum existimet, quod alii Reges & Principes, imò minimi quique Magistratus, tam intra quam extra Imperium, sibi metipsis competere asserunt; Arque insuper additum, quod Sua Majestas nullo quidem Pacto, (ad quod nulla ratione se adstrictam esse velle, per expressum protestatur) sed ex mera clementia & in gratiam intercedentium Legatorum & Statuum, iis, qui extra Bohemiam, Moraviam Austriamque Superiorem & Inferiorem, in cæteris adhuc commorantur, Provinciis Hereditariis, hæcenus inter Status Provinciales habiti & numerati necessitatem Religionis causa emigrandi, usque ad finem Anni à nato Christo 1656. non imponet, sed eos, modo in reliquis se tales, quales erga suum Dominum & summum Principem decet, præsent, clementer tolerabit; Quod etiam reliquos subditos inferioris conditionis Augustanæ Confessionis adhuc ibidem addictos clementer tractabit, nec ulli præterea violentiam intentabit, item cum religionis causa vel præfixo termino vel sponte emigraverint, bonaque sua immobilia vendere commode non possint, quod illis statis anni temporibus, impetratâ prius à Magistratu loci veniâ, liber aditus rerum suarum inspiciendarum & curandarum causa patere debeat, & quod Duces Silesiæ in Brigh, Ligniz, Munsterberg & Oels, item Civitas Uratislaviensis, juxta gratiam ipsis Anno 1635. factam, & scriptis eo nomine ad Cæsaream Majestatem tanquam Regem Bohemiæ elogis humillimè acceptatam in concessio libero Augustæ Confessionis Exercitio manutenebuntur; Dicti Legati Suecici Statuumque Imperii Deputati ultra istas Cæsareas Declarationes & Concessiones fortius insistendum non esse, sed amore reducendæ Pacis Publicæ acquiescendum judicârunt.

XIV.

1647.
Mart.

XIV.

1647.
Mart.

Palatino Solisbacensi, sicut hæcenus ita etiam imposterum similiter & Viduæ Hilpoltsteinensi pro se suisque Aulicis Ministris, Consiliariis, Officialibus & Servis, intra Aulæ parietes & ædes Sacras illuc pertinentes liberum pateat Augustanæ Confessionis Exercitium, & siquid hoc nomine turbatum, redintegretur in eum, quo Anno 1624. 1. Jan. fuerat, statum. In reliquis Jus sublime Territorii, tam quoad Ecclesiastica, quam Politica Principi totius Palatinatus Neoburgici Regimini universali Præfecto maneat saluum: Ita tamen, ut Subditos Augustanæ Confessionis addictos, ea qua supra in genere conventum est indulgentia tractet.

XV.

Porro etiam si supra Articulo XII. satis superque Immediatorum Ordinum Imperii subditis, uni vel alteri à suis Superioribus diversæ Religionis addictis, cautum videatur; tamen ut plenius iisdem prospectum sit, atque futuris querimoniis obviam eatur, ulterius conventum esto, quod Subditi Catholicorum Augustanæ Confessionis adherentes, ut & hujus Confessionis Statuum Catholici Subditi, quibus alias nec Pacto nec Usu diuturno, nec Privilegio, suæ singularis Religionis Exercitium permissum deprehenditur, cum rerum & fortunarum suarum præcipiti jactura emigrare non teneantur; Sed interea, dum Superiorum suorum clementia & gratia tolerantur, nullis novitatibus nec publice nec privatim ansam præbeant, interea nulli ob Religionem despiciatui habeantur, nec à Mercatorum, Tribuum, Societatumque communione, Hereditatibus, Legatis, Hospitalibus, Nosocomiis, Eleemofynis, aliisque muniis sive publicis sive privatis, solius Religionis respectu, nec etiam honestis sepulturæ locis & conductibus arceantur, multominus quicquam pro exhibitione cadaverum, præter Jura Stollæ, Parochialibus Ecclesiis à funeribus singulorum defunctorum debita, exigatur, sed in his omnibus & similibus pari cum concivibus jure habeantur, æquali justitia protectioneque tuti.

Quod si vel justa Superioris jussione vel sua sponte emigrare Subditus cujuscunque fortis voluerit, aut quod suum est vendere; liberum ei sit, aut retentis bonis aut alienatis decedere, retenta per Ministros Religionis in loco, unde discessit, addictos administrare, & statis anni temporibus, impetrata tamen prius à Magistratu loci venia, ad sua redire.

Emigratio quoque sive voluntaria sive necessaria sit, prætextu servitutis aut alio, neutiquam difficilius reddatur, nec iis, qui emigraturi sunt, Testimonia Nativitatis, Ingenuitatis, Manumissionis, cogniti Opificii, honestæ vitæ, denegentur, nec iisdem Reversalibus inusitatis, aut Clausulis vel Juramentis de non mutanda Religione, aut etiam detractionibus steurarum nomine, plus æquo prægraventur.

Quod vero ad Terminum attinet, liberum sit cuivis Magistratui, quem velit præfigere, ne tamen quinquennio minorem à prima publica jussione numerandum. Cujus termini prorogationem emigranti vel emigrantibus ex legitimis causis Magistratui adjudicandis, ad secundum & tertium quinquennium concedendum, sed non ultra postulare liceat.

XVI.

A sola qualitate Feudali vel Subfeudali, sive à Regno Bohemia, aut ab Electoribus, Principibus & Statibus Imperii, procedant, Jus Reforman-

Ω 3

1647. Mart. di non dependet, sed Feuda ista & Subfeuda, nec non Vasalli, Subditi & Bona Ecclesiastica, in causis Religionis, quicquid juris Dominus feudi ex solo dominio directo pretendat, inroduxerit, aut sibi arrogarit, ex statu Anni 1624. die 1. Jan. perpetuo censetur: Quæque judicialiter vel extrajudicialiter de facto innovata fuerint, collantur & in pristinum Statum restituantur. Sin vero certa eo nomine Pacta, vel in ipsa Investiturarum concessione, vel aliter partium, quarum interest, voluntate intercesserint, aut aliud usu diuturno obtinuerit, porro quoque talia Pacta atque usu obtenta observentur.

In iis Locis, ubi Catholici & Augustanae Confessionis Status ex æquo Jure Superioritatis fruuntur, tam ratione Publici Exercitij, quam aliarum rerum Religionem concernentium, idem status maneat, qui fuit dicto Anno dieque; de Territorij jure controverso vel ante vel post Terminum Anni 1624. donec super Possessorio & Petitorio cognoscatur ac decidatur, possessori præfati anni idem jus esto.

Sola Criminalis Jurisdictio, Cent-Gericht, solumque Jus Gladii, cum reliqua Superioritatis Territorialia jura conjuncta non sunt, & Retentionis, Patronatus, Filialitatis, Jus Reformandi non tribuunt: Quæ itaque hoc colore Reformationes hucusque irreperunt, Pactisque intrusa sunt, cassantur, gravati restituuntur, imposterum ab ejusmodi penitus abstinctor.

XVII.

Ratione Redituum cujuscunque generis & Bona Ecclesiastica eorumque Possessores pertinentium, ante omnia observetur id, quod in Pace Religionis §. Dargegen sollen die Stände, so der Augspurgischen Confession &c. & §. Alsdann auch denen Ständen der alten Religionæ. dispositum invenitur; ii vero Reditus, Censuræ, Decimæ, Pensiones, quæ vigore jam dictæ Pacis Religionis Statibus Augustanae Confessionis ob Mediatas vel Immediatas Fundationes Ecclesiasticas, ante vel post Pacem Religiosam acquisitas, à Catholicorum Provinciis debentur, quorumque in possessione vel quasi percipiendi, Anno 1624. 1. Jan. fuerunt, absque ulla exceptione solvantur. Si alicubi etiam Augustanae Confessionis Status quædam Protectionis, Advocatiæ, Hospitationis, Operarum, aut alia Jura in Catholicorum Ecclesiasticorum bonis, sive intra sive extra Territorium sicis, legitimo Usu aut Concessione habuerunt, quemadmodum etiam Catholici Status, siquid ejusmodi ipsis circa Bona Ecclesiastica Augustanae Confessionis Statibus acquisita competit, omnes ex æquo Jura sua pristina retineant: ita tamen, ut ne per tales prætextus, Bonorum Ecclesiasticorum reditus nimium prægraventur & exhauriantur; ac propterea fundationum leges observare nequeant.

Reditus etiam, nec non Decimæ, Canones & Pensiones Augustanae Confessionis Statibus, Fundationibus jam destructis & collapsis, ex alienis Territoriis debite, iis exsolvantur, qui Anno 1624. 1. Jan. in possessione perceptionis vel quasi fuerunt; quæ vero ab Anno 1624. destructæ fuerint, aut in futurum concident, earum pensiones etiam ex alienis Territoriis Domino destructi Monasterii seu loci, in quo id situm fuit, exsolvantur. Quæ itidem Fundationes 1. Jan. 1624. in possessione vel quasi Juris Decimandi, & Bonis Novalibus in alieno Territorio fuerunt, sint etiam imposterum, nihil autem novi Juris quærat. Inter cæteros Status Imperij & Subditos id Juris esto, quod Jus Commune, vel cujusque loci consuetudo de decimis ex bonis Novalibus constituit, aut per Pactiones voluntarias conventum est.

XVIII.

1647.
Mart.

XVIII.

Circa Jurisdictionem Ecclesiasticam observetur id, quod in Pace Religionis §. Damit auch obberührte beyderseits ꝛ. ordinatum est: Quantum verò ad Causas Matrimoniales attinet, si utraque pars Augustanae Confessioni addicta fuerit, controversia inter ipsos mota eorum Magistratui dijudicando relinquatur, nisi in Forum Catholicum consentiant, Jurisdictionemque Episcopalem, sive tacite sive expresse prorogent. Quod si verò pars rea Catholica fuerit, coram Episcopo Ordinario istius diocesis, aut proximo Catholico conveniatur. Cognitio verò, *quis sit Augustanae Confessionis?* si quaestio de Immediato aliquo Imperii Statu in Pacem Religionis recipiendo, aut ejusdem Privilegiis donando, vel etiam privando agatur, utique ad Imperatorem & Status utrinque pacifcentes pertinebit, cum utrorumque ex æquo intersit.

Sin vero de iis quaratur, qui in Immediatorum Imperii Statuum terris degunt, & aliam, quam revera colunt, Religionem jactant, res utique ad Magistratus Ordinarii cognitionem pertinebit, ad evitandas lites & jurgia, quæ inde inter vicinos unius vel alterius Religionis Status sese talibus cognitionibus in alieno Territorio immiscere volentes, suboriri possent.

XIX.

Utriusque Religionis Magistratus severè & rigorosè prohibeat, ne quisquam publice, privatimve concionando, docendo, disputando, scribendo, consulendo, Transactionem, Passaviensem, Pacem Religiosam, vel hanc imprimis seu Declarationem seu Transactionem uspiam impugnet, dubiamve faciat, aut assertiones contrarias inde deducere conetur; sed si dubii quid hinc aut aliunde incidat, aut in Judiciis ex causis Pacem Religiosam aut hanc Transactionem tangentibus resultet, resque ad paria Vota deveniat, de eo inter utriusque Religionis Proceres, non nisi amicabili ratione transigetur.

XX.

In Conventibus Deputatorum Imperii Ordinariis, Numerus ex utriusque Religionis Proceribus æquetur, de personis autem in Comitibus proximis statuatur. In horum Conventibus itemque Comitibus Universalibus sive ex uno sive duobus aut tribus Imperii Collegiis, quacunque occasione, aut ad quæcunque negotia deputandi veniant, æquetur Deputatorum Numerus ex Utriusque Religionis Proceribus. Ubi Extraordinariis Commissionibus negotia in Imperio expedienda occurrunt, si res inter Augustanae Confessionis Status versatur, soli eidem Confessioni addicti deputentur; si inter Catholicos & Augustanae Confessionis Status, Utriusque Religionis pari numero Commissarii denominentur & ordinentur; placuit etiam, ut Commissarii quidem res à se gestas referant, & Vota quidem sua subjungant, instar tamen Sententiæ nihil definiant.

XXI.

Quod si dubia in causis Exercitium Religionis Bonaque Ecclesiastica concernentibus oriantur, ea vel à Camera Imperiali, vel Judicio Imperatoris Aulico ad decisionem Statuum Imperii remittantur: Item, si ad Quaestiones in Comitibus, sive Universalibus sive Particularibus propositas, ex una parte Catholici, & altera parte Augustanae Confessionis Status in diversas abeant sententias, sola amicabili Compositione dissensio componatur, ac proposita dubia resolvantur, non attenda Votorum pluralitate. In Causis vero Collectarum, & aliis Statum Imperii Politicum concernentibus, hætenus à multis retro Seculis observatus per Majora concludendi modus, porro

1647.
Mart.

1647
Mart.

porro etiam observetur, liberumque nihilominus sit iis Statibus, qui ob inaequalitatem Matriculae, aut infortunia sese gravatos in Causis Collectarum sentiunt, rationibus Caesareae Majestati explicatis, vel Exemptionem vel Moderationem impositarum Publico Decreto Collectarum petere.

1646
Mart.

XXII.

Actum praeterea est, cum ob enaras ex praesenti bello mutationes consultum videatur, Judicium Camerae Imperialis ad alium universis Imperii Statibus commodiorem locum, Erfordiam scilicet Civitatem, ad Archiepiscopatum Moguntinensem pertinentem, transferri, tum etiam de Modo Praesentandi Judices ac Assessores aliter disponere, idque in praesenti Congressu ob Statuum paucitatem negotisque gravitatem adeo facile expediri nequeat, ut his de rebus in proximis Comitibus per Imperatorem de consilio Electorum indicendis agatur & conveniatur, deliberationesque de Reformatione Justitiae in nupero Deputatorum Imperii Conventu Francofortensi habitae, effectum dentur: Interea tamen Status de praesentandis matre in locum demortuorum novis ad Judicium Camerale Assessoribus admoneantur; Caesareaque Majestas operam det, ut non solum in isto Judicio Camerali, Causae Ecclesiasticae, adlectis ex Utraque Religione pari numero Assessoribus, discutiantur & judicentur, sed idem etiam in Judicio Aulico observetur, huicque fini aliquot Augustanae Confessionis, doctos, & rerum Imperii peritos viros adsciscat, servatis quoad Processum iisdem cum Ordinatione Camerae legibus, quantum quidem causarum illuc devolutarum natura patitur.

Siquae vero dubia circa interpretationem Constitutionum & Reversuum Imperii Publicorum occurrunt, aut in dijudicandis Causis Ecclesiasticis ex paritate Assessorum Utriusque Religionis contrariae oriuntur sententiae, remittuntur ad Comitium Imperii Universalia, nisi interea amicabile Partium Compositione finiantur.

Atque in Aulico non minus; quam in Camerali Imperatoris Judicio, Privilegia Primae Instantiae, Aufregarum Jura & Privilegia de Non Appellando, Statibus Imperii illibata sunt, nec per Mandata & Commissiones, aut quovis alio modo, turbantur.

§. XVII.

Die Kayserlichen Evangelischen Gesandten sind bey dem Pro- position in puncto Gravaminum.

Sonntags, den 7ten Martii, liessen darauf die Kayserlichen Plenipotentiarii, alle anwesende Evangelische Gesandten zu Dsnabrick, zu sich erfodern, und thaten ihnen die nachstehende bedenkliche Pro-

position, die Sie Ihnen, auf Verlangen, hernacher schriftlich zustelleren, Ausweis folgenden Protocollis N. I. und Proposition sub N. II.

N. I.

Continuatio Protocollis in puncto Gravaminum.

N. I. Protocollum in puncto Gravaminum.

Sonntags den 7ten Martii 1647. haben die Herren Kayserlichen die gesammte Evangelische Gesandten zu sich in Herrn Grafens Trautmannsdorff Hoff, assignata hora secunda a meridie, fordern lassen, dahin man auch mit 12. Carossen gefahren, und waren die 4. Herren Kayserlichen, als Herr Graf Trautmannsdorff, Herr Graf von Lamberg, Herr Dollmar und Herr Crani, bey einander, da dann Herr Dollmar die Proposition that, welche dann hernacher ad dictatam